

го виявлення та розслідування злочинів, що проводиться з метою створення оптимальних умов для здійснення повного й об'єктивного процесу доказування припинення або нейтралізації протидії кримінального середовища розслідуванню злочинів.

1. Александренко О. В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ...канд.юрид.наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / О.В. Александренко. – К., 2003. – 183 с.
2. Карагодин В. Н. Преодоление противодействия предварительному расследованию / В.Н. Карагодин. – Свердловск :Изд-во Уральского ун-та, 1992. – 247 с.
3. Цимбалюк В. М. Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю по подоланню протидії з боку злочинних формувань : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : спец. 21.00.06 «Оперативно-розшукова діяльність» / В.М. Цимбалюк. – К., 1999. – 16 с.
4. Подобний О. О. Нейтралізація протидії учасників організованих злочинних угруповань – складова оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015 № 16.Том 2. – С. 90-92.
5. Корнієнко М. В. Мета взаємодії – боротьба зі злочинністю // Бюлетень з обміну досвідом роботи. 2001. № 134. – С. 10–16.
6. Бандурка О. М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : монографія. Харків : Золота миля, 2012. 620 с.
7. Погорецький М. А. Взаємодія оперативно-розшукових підрозділів і органів досудового слідства: проблеми використання протоколів оперативно-розшукових заходів як доказів у кримінальному процесі // Проблеми удосконалення оперативно-розшукової діяльності: взаємодія оперативно-розшукових підрозділів і органів досудового слідства : тези доп. та наук. повідомлень наук.-практ. конф. (Харків, 20 грудня 2001 р.). Харків : ХНУВС, 2002. С. 9–23.
8. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135–ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303.
9. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.02.2018).
10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 27.02.2018).
11. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. [Електронний ресурс]. URL :<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

Гіденко Євген Сергійович
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ В БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Сім'ї і школі, за думкою англо-американських криминологів, належить значна роль у запобіганні злочинності. На вирішення завдань профілактики злочинів йдуть пошуки спеціалізації шкільного колективу (спорудження

спецшкіл, куди направляють криміногенних підлітків; тісне співробітництво вчителів і батьків у створенні належних умов формування дитини та ін.). У Японії, до речі, існують асоціації батьків і учителів, які займаються проблемами оздоровлення умов розвитку особистості, та інші організації.

Протидія злочинності охоплює три сфери суспільних відносин: загальна організація – це сукупність організаційних (облік, реєстрація), управлінських (прогнозування, планування, координація, визначення стратегії і тактики), профілактичних (реалізація програм і планів, здійснення профілактичних заходів), контрольних (вивчення практики, встановлення тенденцій злочинності) та інших дій різноманітних органів та установ, які взаємодіють для досягнення спільних результатів у протидії злочинності; правоохоронна діяльність – система заходів з реалізації правоохоронних та/або правозастосовчих функцій державними органами, громадськими організаціями чи громадянами; запобігання злочинності – це здійснення спеціальними суб'єктами передбачених законом заходів для недопущення розвитку злочинного наміру на попередніх стадіях вчинення злочину, виявлення ознак скоєних злочинів, встановлення осіб, які їх скоїли, притягненню цих осіб до відповідальності, відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів громадян та відшкодування збитків від злочинних дій [1].

Залежно від ієрархії причин та умов злочинності у структурі її запобігання виділяють наступні форми діяльності: загальносоціальна, спеціально-кримінологічна та індивідуальна профілактика злочинів.

Загальносоціальна профілактика злочинів послідовно здійснюється усім прогресивним розвитком суспільства. Вона пов'язана з найбільш тривалими та значущими видами діяльності, заходами розвитку ринкової економіки, забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян, підтримки культури та моралі, зміцнення законності, соціальної захищеності населення. Ці заходи мають найбільш масштабні цілі, і таким чином загально- соціальна профілактика злочинів виходить за рамки інших видів профілактики злочинів.

Спеціально-кримінологічна профілактика злочинів здійснюється спеціально уповноваженими на це органами та установами, на які законом покладено боротьбу зі злочинністю (органи кримінальної юстиції) серед окремих верст населення, соціальних груп. На відміну від загальносоціальної профілактики спеціальна має за мету вказати членам суспільства на неможливість злочинного варіанта поведінки і створює такі умови, щоб захистити всіх членів суспільства від протиправних дій окремих його представників за допомогою покладання на винних осіб обов'язку понести передбачене законом покарання[2].

Залежно від особливостей застосування заходів профілактичного впливу на різних етапах спеціально- кримінологічної профілактики злочинів виділяють ранню, безпосередню і посткримінологічну профілактику.

Рання профілактика охоплює: по-перше, заходи корекції моральних якостей особи, що вчинює аморальні дії, характер яких вказує на процес деморалізації особи, що може привести до вчинення злочину; по-друге, заходи оздоровлення негативного мікросередовища, під впливом якого у свідомості осіб, що потрапили в це середовище, можуть сформуватися негативні погляди і вони можуть стати на протиправний шлях.

Майже для всіх сучасних розвинутих зарубіжних країн характерні негативні кількісно-якісні зміни рівня, структури й динаміки злочинності. Крім зростання традиційних корисливих, корисливо-насильницьких, насильницьких злочинів, злочинності неповнолітніх і рецидивної злочинності та інших злочинних проявів, з'являються нові види злочинів, пов'язаних з організованими і професійними її формами (наркобізнес, торгівля людьми, зброєю, землею, комп'ютерні злочини, тероризм, шлюбне шахрайство, злочини у кредитно-фінансовій сфері, валютних операцій та ін.).

Все це не може не турбувати світову спільноту і суспільства багатьох зарубіжних країн, для яких проблема протидії злочинності стає першорядною. Злоякісне зростання злочинності з усією очевидністю свідчить про те, що система державних заходів репресивного характеру не досягає мети - скорочення злочинності або хоча б зниження термінів її зростання. За словами відомого російського кримінолога В.В. Лунєєва, загальна злочинність у світі у розрахунку на 100 тис. населення за останні 20-25 років збільшилася майже в 4 рази. Виникає не менш важлива проблема пошуку інших підходів до вирішення завдання протидії злочинності. Розв'язання цієї проблеми більшість зарубіжних кримінологів і політиків убачають у використанні заходів, котрі не пов'язані з правовим прийомом. Такий підхід характерний для деяких країн «великої вісімки», зокрема США, Великої Британії, Японії, хоча стан злочинності у них різний. Вибір англо-американської і японської систем запобігання злочинності обґрунтовується, по-перше, тим, що кримінологічна думка зазначених країн є домінуючою в Європі, Америці і Японії і, по-друге, система запобігання злочинності в цих країнах будується, в основному, на базі соціологічних теорій. Незважаючи на певні відмінності, їх суть полягає в тому, що злочинність іманентна соціальному організмові і саме в ньому, в його мікрогрупах, осередках знаходяться джерела формування криміногенних властивостей особистості.

Протидія злочинності здійснюється у трьох головних напрямках: соціальна превенція; спеціальне запобігання злочинності державними органами і організаціями; запобігання злочинності силами громадськості.

Соціальна превенція складається із двох груп заходів. Перша пов'язана з діяльністю державних органів по удосконаленню найбільш значних соціальних інститутів політики, економіки, ідеології, культури, міжнаціональних, расових і релігійних стосунків, тобто макросфери соціального життя. Друга група спрямована на поліпшення мікросфери (сім'я, школа, громада). Американський кримінолог Е.І. Іур пише, що зараз слід перенаправити кошти й енергію, які витрачаються на боротьбу зі злочинністю, із різних спеціалізованих виправних та інших репресивних програм на фундаментальні довгострокові програми, котрі розраховані на поступове «усунення соціально-економічних хвороб нашого суспільства».

Спрямованість заходів на малі групи й ті відносини, що в них склалися, ґрунтується на положенні, що такі групи є одним із видів соціальної системи, яка робить можливим встановлювати певний контроль над криміногенними факторами і ситуацією. Класичним зразком програм запобігання злочинності у локальному суспільстві, які здійснюються, наприклад, у Японії, можуть бути програми запобігання злочинності і правопорушенням серед неповнолітніх і молоді спільними зусиллями всіх мешканців локального (на місцевому рівні)

суспільства. Існує два види таких програм: програми запобігання злочинності шляхом технічного удосконалення життєвого середовища людей, яке б сприяло солідарності мешканців (оптимальне планування вулиць з достатньою видимістю, без зайвих провулків, прохідних дворів, недобудованих споруджень; розбивка парків, зелених насаджень тощо); і культурно-освітні програми, безпосередньо спрямовані на формування свідомості мешканців району та їх взаємовідносин (діяльність по підвищенню якості досугу, формування солідарності та ін) [3].

Спеціальне запобігання злочинам виконується як у межах діяльності кримінальної юстиції, оскільки ця робота пов'язана з використанням заходів кримінально-правового характеру, так і з реалізацією урядових програм по стабілізації злочинності.

Велика увага приділяється удосконаленню запобіжної діяльності правоохоронних органів. У названих та інших зарубіжних країнах існують відомчі центри в межах судових, слідчих, пенітенціарних та постпенітенціарних закладів. Більш того, існує також чимало дрібних або диференційованих установ, які ведуть кримінологічні дослідження і спеціалізуються на розробці заходів захисту невеликих підприємств від різних організованих форм злочинності (крадіжка, розбій, рекет тощо). Значні кошти вкладаються в пенітенціарні заклади з метою запобігання рецидиву злочинів. При цьому в пенітенціарній системі приділяється увага зменшенню відчуження засуджених, послабленню впливу на в'язнів закоренілих злочинців, посиленню адаптаційних якостей та ін. Широко застосовуються в пенітенціарній практиці, наприклад США, численні програми «модифікації*» поведінки і лікування певних категорій засуджених за допомогою психіатрії і психології (електрошок, інтенсивний психічний вплив, психохі-рургія тощо).

Урядові програми по протидії злочинності являють собою комплекс різних методів і заходів, у здійсненні яких беруть участь поліція, юстиція, органи місцевого самоврядування, представники науки і громадських організацій, які використовують різноманітні заходи при вирішенні конкретних запобіжних завдань. Відмітною рисою роботи по запобіганню злочинності в Америці за останні десятиріччя було прагнення до централізованого планування й координації даної сфери діяльності, створення для цих цілей спеціальних органів і надання їм широких повноважень. Так, у 1989 р. уряд США прийняв цільову програму «Стратегія національного контролю за наркотиками». Вона передбачає комплекс заходів запобігання наркоманії, котрі здійснюються правоохоронними органами від федеральних до муніципальних. Програма базується на багаторічних наукових дослідженнях урядового Інституту з проблем наркоманії та широких статистичних даних. Приймаються і реалізуються численні запобіжні програми в окремих штатах та правоохоронних відомствах, зокрема у ФБР. Існують міжштатні програми боротьби з угонами автомашин, літаків, важкої будівельної техніки, крадіжками дорогоцінних металів, посяганнями на життя і здоров'я державних службовців, які виконують обов'язки з підтримання правопорядку⁷³. Усього в США з початку 60-х до 80-х років було прийнято більш як десяток національних програм протидії злочинності й окремим криміногенним явищам. На реалізацію загальних програм було асигновано понад 20 млрд доларів, які

призначалися, головним чином, на розробку і здійснення заходів запобіжного характеру⁷⁴.

Програми комплексного запобігання злочинності в Японії можна розділити на два види. Перший - це програми, які зазвичай розробляються навчальними або науковими установами з метою кримінологічного вивчення різних сторін злочинних проявів. Їх реалізація немислима без участі громадян. Другий - являє собою програми, які розробляються державними або муніципальними органами. Вони у більшості випадків здійснюються за ініціативою чи за вимогою мешканців району⁷⁵.

У США, Англії, Японії значна увага приділяється також і діяльності громадськості. Мета її - спрямувати в єдине русло запобігання злочинності зусилля сім'ї, школи, громади, громадських організацій, громадян. Форми залучення громадськості дуже різноманітні і пов'язані із специфікою кожної країни. У США, наприклад, ще 1972 р. прийнято закон про надання федеральним урядом фінансової, організаційної, методичної допомоги школам, громадським службам, державним і приватним організаціям у превенції правопорушень на рівні громади. Відповідно до цього закону суб'єкти запобігання на місцях користуються фінансовою підтримкою при розробці різних запобіжних заходів (плани й програми підготовки кадрів у сфері профілактики, здійснення надзору за криміногенними особами, створення молодіжних центрів, добровільних робочих таборів, загонів скаутів тощо для залучення підлітків і молоді до позитивних форм діяльності).

1. Кримінологія. Учебник. под ред. Лихолоба и Филонова. - Киев, 1997.

2. Зелинский А.Ф. Кримінологія: Курс лекцій. - Харьков, 1996.

3. Шнайдер Г.И. Кримінологія. - М., 1994.

Грищенко Наталія Михайлівна
ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДОБРАЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОУТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЧОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОТИПРАВНЕ ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ.

В силу перехідного періоду щодо становлення теперішньої України як демократичної держави, виникає необхідність правового забезпечення протиправного заволодіння майна підприємства, установи, організації., оскільки зі змінами кримінально – процесуального кодексу України від 18.09.2012 року – правове забезпечення протиправного заволодіння майна підприємства, установи, організації (рейдерство) не є достатнім та повністю об'єктивним.

У всьому світі рейдерство розцінюють як фактор недосконалої політичних, правових структур влади в державі, її чинного законодавства, відсутності належних умов для захисту бізнесу, прав власників і рівноправної конкуренції.